

RASSPECIFIK AVELSSTRATEGI för Polski Owczarek Nizinny

2017

**PON-Unionen
Svenska Gårds- och Valhundklubben SGVK**

Innehållsförteckning

Arbetet med RAS	sid 2
Ursprung	sid 3
Nulägesbeskrivningar	sid 4
Avelsstruktur/Population	sid 5
Hälsa	sid 5
Exteriör	sid 9
Mentalitet	sid 10
Mål och metoder	sid 12
Avelsrekommendationer	sid 13
Bilaga 1 utlåtande RAS version 1	sid 14
Bilaga 2 utvärdering hälsoprogram	sid 15

Arbetet med RAS

1: a versionen framtagen av PON-UNIONEN 2004

Arbetsgrupp bestående av:

Merja Björklund - historik

Eva Johnsson - hälsa

Kristina Purens - exteriör

Louise Gävert-Asplund – mentalitet

Påbörjad revidering på uppfödarmöte i Jönköping 31/10 2009.

Fortsatt revideringsarbete 2010–2011 gjorda av

Merja Nicklasson

Kristina Purens

Birgitta Äsplöv

Annette Eskilsson

Katarina Karlberg.

Ytterligare uppdateringar av bland annat hälsoläge och statistik gjorda av

Merja Nicklasson, Carola Lindekrans, Annette Eskilsson och Katarina Karlberg 2015

Presenterad på medlemsmöte 2016

Bearbetat av PON-Unionens styrelse.

Uppdaterad med statistik t.o.m. 2016 gjord februari 2017

URSPRUNG

Polski Owczarek Nizinny anses härstamma från Asien. Den var en utmärkt vakthund och en utomordentligt duktig vallhund. I forna tider förekom folkvandringar och vissa av dessa folkgrupper bosatte sig i centrala Europa. Då nomaderna sedan blev jordbrukare resulterade detta i flera, lokala typer av vallhundar. Exempelvis Polski Owczarek Nizinny, den ungerska Pulin, Schapendoes, lilla pyreneiska vallhunden, Bergamasco och den katalanska vallhunden. Vi har engelsmännen att tacka för den första anteckningen om vår ras. Fru Willison som anses vara skaparen av rasen Bearded collie, skriver i en bok från 1971 följande:

”Å r 1514, när Polen utvecklade sina handelsförbindelser med andra länder berättas det att en köpman från Gdansk, Kazimierz Grabski, hade anlänt till Skottland med en last av spannmål som byttes mot skotska får. Med sig på skeppet fanns det sex stycken polska vallhundar. Deras uppgift var att avskilja tjugo stycken får från hjorden och driva dem till skeppet. De skötte sitt jobb utmärkt och fårägaren blev mycket imponerad och ville omedelbart köpa några av dessa duktiga hundar. Först bytte han till sig ett par hundar mot en bagge och senare fick han ytterligare en hane och två tikar mot ett par får”.

Polska källor är betydligt senare. Hertiginnan Jablonowska, ägarinna av stora ägor i Podlasie (numera Ukraina) nämner vallhundar i en skriftlig instruktion och dokument om polska vallhundar finns från en familj Zamoyski som bedrev storskalig fåruppfödning.

Även Oskar Kolberg, känd folklivsforskare i början av 1900-talet, nämner rasen i sina berättelser. Han skrev att bönderna i Podlasie (centrala Polen) håller sig med särskilda hundar avsedda för vallning av får. Hundarna beskrevs som ganska små och lurviga samt har en benägenhet att skälla mycket.

Rasen utveckling

På 1800-talet samt början av 1900-talet var det inte särskilt gynnsamt i Polen när det gällde kynologisk verksamhet. En etablering av rastypen påbörjades dock av Grevinnan Maria Grocholska. I oktober 1924 anordnade den nyetablerade Polska Föreningen för Uppfödare av Rashundar en ”Utställning för Fjäderfä, Duvor och Hundar” i Warszawa.

Fru Maria Czetwertynska-Grocholska visade då ett par vallhundar från hennes egendom i Planta nära Radzymin Podlaski.

Så småningom började systrarna Wanda och Roza Zolkiewska från Milanow (också Podlasie) sin egen uppfödning baserad på hundar från Planta.

Alla försök till återuppbyggnad av rasen fick dock avbrytas med anledning av att andra världskriget utbröt. Hundarna från Planta och Milanow rekvirerades av tyska trupper.

Återuppbyggnaden av rasen påbörjades runt 1950. Man påbörjade registreringen av de mest typriktiga exemplaren (tack vare framförallt Maria Dubrowinowa) och snart bildades den första kenneln av fru Kusionowicz med namnet ”Z Babiej Wsi”.

Det finns inte många hundraser i världen som är så kraftigt förknippade med ett namn av en enda uppfödare, vilket är fallet med polski owczarek niziny och Danuta Hryniewicz. Nästan alla nizinnys över hela världen har ”z Kordegardy” bland sina förfäder.

1948 föddes hos Danuta Hryniewicz en valp efter två inlånade vallhundar, Kurta och Laska som döptes till SMOK z Kordegardy och 1955 köptes två valpar från fru Kusionowicz; DIUNA och DUKAT z Babiej Wsi till kenneln.

Med hjälp av professor Dyakowska fick kenneln även en vit, svanslös tik från Krakow; WIGA född 1954. År 1956 föddes tre kullar av rasen på kenneln, två efter SMOK och DIUNA och en efter SMOK och WIGA. Kordegardy's ägarinna bestämde sig för att utgå ifrån att SMOK var ”rasens levande standard” både fysisk och psykiskt och fortsatte sin avel genom att använda närbesläktade hundar. SMOK har till och med parats med sina egna döttrar och dotterdöttrar. Den här metoden möjliggör (och så visade sig vara fallet) att snabbt etablera en enhetlig rastyp på avlade hundar. Metoden är också mycket riskfylld eftersom den leder till att eventuella genetiska fel når sin kulmen i avkomman. SMOK lämnade efter sig mycket fin avkomma, men för vidare avel var hans två söner Lider och Inkluz viktigast.

LIDER z Kordegardy var efter WIGA WARA, alltså också SMOK's sonson, samt INKLUZ z Kordegardy efter KUMA, också hon SMOK's dotter. Den tredje viktiga hunden från Kordegarda som började en hel avelslinje var ARAK GREPS, son till DUKAT z Babiej Wsi och NIWA från Kordegarda, även han SMOK's sonson.

Rasens intåg i Sverige

1976 var antalet registrerade hundar i Polen cirka 250 st. Utanför Polen är rasen spridd till de flesta mellaneuropeiska länder. De första hundarna kom till Sverige i mitten av 70-talet, några i södra Sverige och ett par i Östergötland. Våren 1975 i Linköping fick Gazda, ägd av fru Gustavsson, cert på SSD:s utställning, troligen rasens första i Sverige.

Tyvärr finns inte några ättlingar kvar i Sverige från dessa första PON.

Till Norge kom den första PON i maj månad 1984. Det var tiken Dworka Z Kordegardy som var importerad från Polen och härstammade från den ledande Kenneln Kordegardy. Detta blev startskottet för rasens utveckling och utbredning i såväl Norge som Sverige.

1997 fanns ca 50 PON i Norge

Rasen registrerades på nytt i Sverige 1986, då importerades tre valpar från Kåre Halvorssen, Kennel Hovahall Norge.

Sveriges första PON-kull föddes i september 1988. Uppfödare till dessa var Kennel Lindblommans, Gunvor Lindblom.

Sedan starten har 1212st (1990-2016) Polski Owczarek Niziny blivit registrerade. År 2015 fanns i Sverige uppskattningsvis 600 PON.

NULÄGESBESKRIVNING OCH BAKGRUND

En inventering har gjorts avseende PONs hälsa. Uppskattning av populationens storlek och nyregistreringar baseras på registreringsstatistik från Svenska kennelklubben. Uppgifter om hälsostatus grundas på uppgifter från Svenska kennelklubben, uppgifter från försäkringsbolag och en enkätundersökning gjord under 2010-2011 där 180 PON-ägare deltog.

Databearbetning har skett med SKK's avelsdata, programmet Genetica samt PON-unionens webmaster.

Avelsstruktur/Population

Rasen hade under åren 2005-2016 79 kullar registrerade med totalt 422 individer (inkl importer). Ålder för avelsdebut i snitt är 3.1 år. Genomsnittlig kullstorlek 5,1.

Registreringsår: 2005 - 2016

Antal reg/år	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tikar (varav importer)	35 (7)	14 (1)	27 (1)	25 (2)	10 (4)	2 (1)	16 (3)	24 (5)	16	11 (1)	13 (2)	20 (3)
Hanar (varav importer)	34 (2)	17 (1)	24 (1)	18 (2)	18 (1)	3 (1)	14 (1)	11 (2)	18 (3)	15 (1)	17	20 (1)
Totalt	69 (9)	31 (2)	51 (2)	43 (4)	28 (5)	5 (2)	30 (4)	35 (7)	34 (3)	26 (2)	30 (2)	40 (4)

Inavelsgrad

Dagens uppfödare har synnerligen begränsade möjligheter att bedriva avel inom ramen för den i Sverige befintliga populationen. Vi har lyckats hålla nere inavelsgraden tack vare tillförseln av importer och parningar i utlandet.

De importerade hundarna kommer från Polen, Tyskland, Belgien, Frankrike, Holland och Finland.

De flesta parningar inom PON i Sverige sker mellan besläktade individer. Inavelsgraden inom rasen i snitt under åren 1965–2002 4,75% (range 1.43–30,04) beräknat på ett stamtavledjup på 5 generationer. Senaste 12 åren (2005–2016) ligger snittet på 1,77 % (range 0.2–6.3) beräknat på 5 generationer. När man tittar på inavelns effekt på kullstorleken i rasen ser man ingen större skillnad. Inavelsgrad upp till 0,2% = 5,7 valpar, upp till 6,3% = 7,6.

Vi arbetar för att hålla nere inavelsgraden.

Under åren 2005–2016 importerades 46 hundar – ett snitt på 3,8 hundar/år. De flesta kom från Polen, men ett flertal från Tyskland, Frankrike, Belgien, Holland och Finland.

Vi rekommenderar att importer ska vara så obesläktade med den svenska populationen som möjligt. Som det ser ut nu bedömer vi att ingen överanvändning av enskilda hanhundar förekommer. Statistiken är hämtad ur Lathunden.

Svenskfödda hundar nedan

Visa fr.o.m.: 2005 t.o.m.: 2016 Typ: inavelsgrad

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Inavelsgrad	0,2 %	1,7 %	0,9 %	0,6 %	1,4 %	0,4 %	2,2 %	2,9 %	6,3 %	1,2 %	0,2 %	0 %

Rasens genomsnittliga inavelsgrad. Beräknad över 5 generationer.

Hälsa

Höftledsdysplasi

PON är ansluten till SKK's hälsoprogram avseende höftleds-dysplasi (HD). Detta innebär att för PON krävs känd höftledsstatus för föräldradjuren för att valpkullen skall registreras. Inom en liten population som PON med få röntgade individer har enskilda hundar stort inflytande på höftledstatistiken, vilket innebär att de procentuella siffrorna uppvisar vissa fluktuationer över åren utan någon tydlig trend i någon riktning. Dock kan konstateras att PON med grav HD (2 hundar med diagnos E) är mycket ovanligt. Ett observandum är dock att antalet röntgade PON visar en nedåt gående trend från 1998. De senaste 11 åren är det cirka 39% röntgade hundar.

PON-unionen har beslutat att tillåta användande av C-höfter i avel under noggrann uppföljning. Följande får då användas i avel: UA, A eller B samt C utan pålagringar. Hund med C-höfter får endast paras med A.

2005-01-01—2016-12-31 (undersökningsdatum)

Diagnos	Antal
HD grad A	81
HD grad B	77
HD grad C	47
HD grad D	16
HD grad E	2

Födelseår: 2005 - 2017 Typ: HD, nya avläsningsystemet antal/trend Visa

Diagnos	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
HD grad A	6 (24,0 %)	4 (36,4 %)	10 (41,7 %)	10 (50,0 %)	3 (50,0 %)		2 (20,0 %)	4 (44,4 %)	3 (27,3 %)	3 (60,0 %)	3 (30,0 %)
HD grad B	12 (48,0 %)	3 (27,3 %)	7 (29,2 %)	7 (35,0 %)	3 (50,0 %)	1 (100,0 %)	6 (60,0 %)	3 (33,3 %)	7 (63,6 %)		2 (20,0 %)
HD grad C	5 (20,0 %)	3 (27,3 %)	5 (20,8 %)	2 (10,0 %)			1 (10,0 %)	2 (22,2 %)	1 (9,1 %)	1 (20,0 %)	2 (20,0 %)
HD grad D	2 (8,0 %)		2 (8,3 %)	1 (5,0 %)			1 (10,0 %)			1 (20,0 %)	3 (30,0 %)
HD grad E		1 (9,1 %)									
Totalt antal undersökta	25	11	24	20	6	1	10	9	11	5	10
Snittålder för undersökning (månader)	26	22	22	21	18	26	16	17	17	18	15
Antal födda	57	26	55	38	18	3	26	28	38	17	35

Hälsoprogram för HD

Rasklubben anser att vi behöver ha kvar vårt hälsoprogram på nivå 2 då vi ofta behöver använda importerade hundar i avel eller åka utomlands för att para och ett hälsoprogram på nivå 3 skulle försvåra det avelsutbytet alltför mycket.

Hundar i Europa höftledsröntgas också men vi upplever att i en del stamtavlor finns individer som inte har röntgats och det gör att vi inte har samma kontroll över utländska eller importerade hundar.

Vi anser därför att alla Pon som ska gå i avel ska röntgas och vi strävar också efter att fler hundar röntgas, även de som inte går i avel. Se även bilaga 2.

Ögon

Rasklubben kräver att uppfödaren ska följa de avelsrekommendationer som är för att förmedla valpkullen.

Till alldeles nyligen 2010-2011 har inte några ögonsjukdomar med hög incidens konstaterats inom PON-rasen men under 2011-2013 har det diagnostiserats PRA-fall (Progressiv Retinal Atrofi). Forskning för PRA har bedrivits i samarbete med SLU. DNA test för varianten RCD4 har framtagits via samarbete med USA, Finland och Tyskland. Testet är idag validerat i de länderna. Hundar med diagnosen ”affected” får ej användas i avel och hundar med ett sjukdomsanlag (Carrier) får endast användas till hund som är testad fri från sjukdomsanlag (Clear).

Arbete pågår med att få testet validerat även i Sverige.

2014 påbörjade PON Unionen arbetet med att registrera testade hundar.

Fall av katarakt (total, partiell, främre y-sutur) samt ett fall av näthinneatrofi har konstaterats, men är inte något problem inom rasen. Kravet på ögonlysning grundar sig på att i ett antal fall uppvisade hundar med canine ceroid lipofuchsinosis (CCL) även pigmentcell dystrofi (CPRA). CPRA kunde i vissa fall konstateras innan diagnosen CCL var kliniskt manifest. Det kan konstateras att väldigt få hundar är ögonlysta efter 5 års ålder.

Nedan presenteras data ur gamla samt nya ögonprotokollet.

Födelseår: 2003 - 2017 Typ: Ögon, nya protokollet antal/trend Visa

Diagnos	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2012	2013	2014
UA		2 (20,0 %)	1 (14,3 %)	2 (40,0 %)	5 (41,7 %)	6 (85,7 %)	4 (66,7 %)	5 (83,3 %)	6 (100,0 %)	8 (100,0 %)	1 (100,0 %)
Diagnos	1 (100,0 %)	16 (160,0 %)	8 (114,3 %)	5 (100,0 %)	9 (75,0 %)	2 (28,6 %)	5 (83,3 %)	1 (16,7 %)			
Totalt antal undersökta	1	10	7	5	12	7	6	6	6	8	1
Antal födda	34	78	57	26	55	38	18	26	28	38	17

Födelseår: 2003 - 2016 Typ: Ögon, gamla protokollet antal/trend Visa

Diagnos	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
UA	5 (100,0 %)	32 (97,0 %)	16 (100,0 %)	9 (100,0 %)	13 (100,0 %)	12 (92,3 %)	4 (100,0 %)
Diagnos	1 (20,0 %)	6 (18,2 %)	1 (6,3 %)			1 (7,7 %)	
Totalt antal undersökta	5	33	16	9	13	13	4
Antal födda	34	78	57	26	55	38	18

Ögondiagnoser, nya protokollet (födelseår)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2011	2012	2013	2014
+ Katarakt, total. Årftlig	1	1									
+ Katarakt, partiell främre		6			1	1	1				
+ Katarakt, partiell bakre		1	1		2		1				
+ Katarakt, partiell ekvatoriell						1	1				
+ Katarakt, partiell, BPK					1						
+ Katarakt partiell främre Y-söm		2	4	3	1						
Progressiv retinal atrofi PRA		5	2	2	4		2	1			
Ögon, ua		2	1	2	5	6	4	5	6	8	1
Ögon, uppföljning		1									
Corneadystrofi			1								

Ögondiagnoser, gamla protokollet (födelseår)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
+ Ögon, ua	5	32	16	9	13	12	4
+ Katarakt öp	1	2	1			1	
+ PPM		2					
+ PRA generell		2					

Autoimmun tyroidit

Inom rasen PON förekommer ett antal hundar med underfunktion av sköldkörteln. Hos PON har konstaterats att orsaken till underfunktionen av sköldkörteln är i majoriteten av fallen orsakade av autoimmun tyroidit (dvs. kroppen producerar antikroppar mot sköldkörteln som på sikt förstörs).

Diabetes

Diabetes mellitus, sockersjuka, utgör sedan länge ett stort kliniskt problem för såväl människor som hundar. Sjukdomen blir vanligare och vanligare främst i västvärlden både hos människor och sällskapsdjur. Diabetes mellitus kännetecknas av ett högt blodsockervärde i blodet vilket ger ökad törst, ökad urinmängd och trötthet. Hos hund är diabetes mellitus en relativt vanlig hormonsjukdom med en förekomst kring 1 fall per 200 hundar. Inom rasen har totalt 11 fall med diabetes mellitus (sockersjuka) rapporterats.

Forskningsprojekt om diabetes och sköldkörtelrubbingar hos PON

På SLU bedrivs forskning för att minska Sköldkörtelrubbing och diabetes hos hund. Minskad sköldkörtelfunktion, eller hypothyreos, är idag hundens allra vanligaste endokrina sjukdom. Sjukdomen är ärftlig och förekommer i mycket hög frekvens inom flera raser. PON-Unionen samarbetar med veterinärer och forskare vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala genom att hjälpa till med insamlingen av blodprover från svenska PON-hundar. Forskningsprojektet är helt unikt och avser att hitta gener hos PON-hundar som orsakar diabetes och sköldkörtelrubbingar. Resultaten kan komma att vara viktiga både för hundar av PON-rasen och andra raser samt för forskningen om människodiabetes. Förekomsten hos PON har kraftigt minskat sedan vi började testa avelsdjuren varför vi inte ser det som något rasproblem längre. Vi deltar fortfarande i forskningsprojektet men då vi är en numerärt liten ras och få fall upptäcks numera så händer det inte så mycket. Nya fall av diabetes har inte heller upptäckts på många år.

Sjukdomsdisposition

Försäkringsstatistik

Försäkringsstatistik är ett sätt att få en grov uppfattning om de hälsoproblem som drabbar PON där kostnaderna för diagnos/behandling överstiger självriskan. Att uppskatta incidensen av en sjukdom inom rasen är dock mycket osäkert då självriskan som skall överskridas är tämligen hög och en del hundar kanske inte heller omfattas av något försäkringsskydd. Svårigheten att få en tillförlitlighet i försäkringsstatistik ligger också i att försäkringsbolagen inte vill lämna ut några uppgifter och i de fall de gör det kan man endast utläsa vilka diagnoser hundarna fått och vilken summa som är utbetald. Det framgår inte hur många hundar som fått diagnosen eller hur många besök en hund har gjort för samma diagnos.

Redovisning Enkätundersökning

Enkäten har funnits på PON-unionens hemsida och den har fyllts i anonymt. I januari 2011 hade 180 svar inkommit, i antalet ingår både avlidna 72% och nu levande hundar 28%. Könsfördelningen var 46% hanar och 54% tikar. 13 hundar 7% har diagnostiserats via hudtest ha allergi. Diagnosen tumör/cancer fick 24 hundar, 13%. Öronproblem och ögonproblem förekommer men i enkäten framgår inte på vilket sätt. 9 hundar 5% har diagnostiserats med Diabetes och 10 hundar, 5%, har diagnostiserats med sköldkörtelrubbing. Något enstaka fall av Addison och Cushing. 27 hundar 15% har upplevts som reserverade, lika många har upplevts som skälliga. 19 hundar 10% har upplevts vara hundilska. På frågan om man var nöjd med sitt val av ras svarade hela 92% att de var nöjda med sitt val. Av de kommentarer som är skrivna framgår att klåda och mentalitet är de övervägande problemen man upplevt.

Slutsats enkätundersökning

Det är svårt att dra några slutsatser av de inkomna svaren. Man kan inte med enkätens utformning se om sjukdomsincidensen har minskat eller ökat över tiden eftersom hela 72% av hundarna är avlidna och kan vara så gamla som ner till att vara födda på 1980-talet. De som haft sjuka hundar är kanske också mer benägna att svara på en enkät och det gör att det kan vara svårt att veta om % satsen drabbade hundar verkligen är så högt som det visat sig. Dock

kan konstateras att det förekommer allergi, diabetes, sköldkörtelrubbing, tumörer/cancer i sådant antal att vi bör ha med det i vårt avelsarbete.

I rasstandarden för PON står beskrivet att rasen är något reserverad. Att 15% upplever sina hundar som reserverade var positivt eftersom det då är så många som 85% som upplever sina hundar som inte reserverade. När det gäller hundilska och skällighet är det svårt att dra någon slutsats då det kan bero på uppfostran.

Förhoppningsvis har vi kommit en bit på väg när det gäller både mentalitet och klåda men det går tyvärr inte att utläsa av enkätundersökningen.

Sammanfattning:

Den tillgängliga avelsbasen är fortfarande idag för liten för att ett konstruktivt avelsarbete skall kunna bedrivas inom landet. Det är av stor vikt att uppfödare ser sig om i andra länder efter obesläktat avelsmaterial samtidigt som man inte glömmer det man har i Sverige. Att importera är också en väg att gå. Allergi, Autoimmun thyroidit, Diabetes, Addison och Cushing förekommer tydande på benägenhet att få autoimmun sjukdom. Tumör/cancer - sjukdomar förekommer också. De flesta sjukdomar drabbar den äldre hunden.

Ögonsjukdomar har tidigare inte varit något problem men med de fall av PRA som tillkommit har vi en utmaning framför oss.

Vi ska fortsatt bedriva avelsarbete med stabilt mentala hundar utan symtom/ ärftlighet på annan sjukdom. Positivt är att rasen i dagsläget har mindre problem med höftleder (och övriga skelettrubbingar).

EXTERIÖR

Historisk bakgrund

Exteriört skulle en pon vara en robust, medelstor vall- och vakthund för den polske bonden. Detta framgår klart av rasstandardens. I rasen kunde hundar födas med olika svanslängder; lång svans, halvlång svans, svans med några kotor eller stubb. Rasen skulle och skall ha proportionerna 9:10, ett väl utvecklat huvud, utan att vara tungt, medellång hals, stark front, markerad manke, där skulderbladen inte får sitta för tätt.

Bröstkorgen rymlig både i längd och bredd. Länd och kors ganska korta och med god bredd. Välvinklad, med helt parallella fram- och bakben och stående med hasen något bakom sittbensknölen. Grov benstomme. Raggig vädertålig päls med strävt täckhår och underull. Lätta elastiska rörelser utan tendens korsande eller crabbande.

Idag

Hur är då PON exteriört i Sverige? Om vi går tillbaka till slutet av 80-talet, början av 90-talet, då aveln på rasen började, hade vi en mycket heterogen ras. Många individer var långa och lågställda. Andra var små med tunna benstommar och kom att i uttryck ligga ganska nära en dvärghund.

Ett fåtal hade de rätta proportionerna 9: 10 och de stabila benstommarna. Det som hela tiden haft rätt form är svansen. På grund av att korset skall vara kort, får man vid en lång svans, en svans som går in i en båge över ryggen. De enstaka hundar som visat upp sig med en sabelformad svans, har också haft ett längre kors.

Idag har vi en mera homogen ras exteriört sett. Detta beror på flera importörer och parningar utomlands som Polen och övriga europeiska länder.

MENTALITET

Historisk bakgrund och utveckling

Polski owczarek niziny har i århundraden levt som gårdvar, vall och vakthund i Polen. Från tidigt 1500-tal finns

dokumenterad existens om ”långhåriga fårhundar med bra bruksvärde” dessutom stärker arkeologiska fynd teorin om ännu tidigare existens. Vi kan anta att man med bruksvärde menade en PON med bra vakt och vallegenskaper. Att för de polska familjerna hålla rovdjur och tvåbenta hot på avstånd samt valla får och nötboskap var viktiga arbetsuppgifter för PON.

Sammanfattning

Ett misstänksamt förhållningssätt mot främmande samt stort mod och vilja att arbeta var nödvändiga rasegenskaper fram till andra världskrigets återetablering.

Idag

Utvecklingen av polski owczarek niziny mentalitet har efter andra världskriget gått från en ”misstänksam mot främlingar” gårdvar/brukshund till en något mer öppen och social hund. PON används idag i Polen i mycket liten utsträckning som ren vallhund. Däremot är den fortfarande mycket vanlig i egenskap av gårdvar; som väktare och familjemedlem. Polska rasklubben och många uppfödare arbetar idag för ett bevarande av rasens ursprungliga karaktär (enl. världskongressen för PON i Lodz 2003), där förutom exteriör, mod och arbetsglädje i kombination med absolut mental stabilitet är viktiga krav.

Importerade PON

De senaste 10-15 åren har ett stort antal PON exporterats från Polen till övriga världen, som sällskaps-, utställnings och avelshundar. Att dra några slutsatser om importerade hundars mentalitet är svårt då vi vet att uppväxtmiljön i stor utsträckning påverkar och formar de vuxna hundarna. Karantänvistelse och uppväxtmiljön/tiden i avsändarlandet (Polen) är faktorer som starkt inverkar på individens mentala status.

Det förekommer individer med mindre önskvärda egenskaper såsom stark misstänksamhet mot människor o djur, allmän osäkerhet och rädsla.

Sammanfattning

Rasens historiska användningsområde och ursprung får aldrig försvara eller förklara hotfullt eller aggressivt beteende. Detta är oacceptabla beteenden. Vi ska värna om en modig, arbetsvillig hund med absolut mental stabilitet.

Vidmakthålla mental stabilitet

Avelsarbetets röda tråd idag måste vara väl fungerande, mentalt stabila PON. Att vidmakthålla en mental stabilitet är oerhört viktigt. Mental stabilitet visar en PON som självsäkert, med eller utan en viss avvaktande hållning ändå accepterar en främlings närvaro och handpåläggning i alla situationer. Den får aldrig uppträda hotfullt eller aggressivt mot människor. En PON måste alltså vara mer välvilligt inställd till främmande än vad den var förr för att fungera som sällskapshund i dagens moderna samhälle samt stämma överens med standarden. Därmed inte sagt att den behöver eller ens skall älska alla människor, utan just acceptera...

Hur når vi dit?

Vid avelsarbete krävs en bred, helst världsvid raskunskap för att i möjligaste mån undvika mentalt ostabila nedärvere. Alla kan inte inneha denna raskunskap men däremot är alla uppfödare skyldiga rasen och blivande valpköpare ett ärligt försök till kunskapsinhämtande hos avelsråd och hos andra med förväntad bred raserfarenhet. Att använda/köpa avelsdjur utomlands medför ett stort ansvar. Det är också en nödvändig åtgärd med tanke på rasens smala avelsbas. Besök uppfödare, inspektera och hantera avelsdjur och ev. valpar för att få en uppfattning om dess mentalitet. Deltag vid utställningar. Prata med erfarna rasspecialister. I allt avelsarbete ska förutom en exteriört korrekt PON, alltid en vänlig och mentalt stabil PON prioriteras.

Mentalbeskrivning är ett bra redskap. Beteende- och Personlighetsbeskrivning Hund BPH är det redskap som klubben rekommenderar för rasen. Om det är svårt att få ett BPH tycker vi att man kan använda MH som alternativ. Klubben vill uppmuntra fler att göra BPH.

Sammanställning per år	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Totalt för 2011-2016
Antal födda	26	28	38	17	35	29	173
Antal starter BPH	2	4	4	1	3		14
varav genomförda BPH	2	4	3	1	3		13
Med skott	2	4	3	1	3		13
varav - hanar	1	1	2	1	2		7
varav - tikar	1	3	1	0	1		6
Utan skott	0	0	0	0	0		0
varav - hanar	0	0	0	0	0		0
varav - tikar	0	0	0	0	0		0
Ägaren avstår skott	0	0	0	0	1		1
Beskrivaren avbryter	0	0	0	0	0		0
Ägaren avbryter	0	0	1	0	0		1
Oacceptabelt beteende	0	0	0	0	0		0
Fördjupad genomgång	0	0	0	0	0		0

Typ: Födelseår: -

Sammanställning per år	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antal födda	57	26	55	38	18	3	26	28	38	17	35	29
Känd mental status	8	3	14	11	1	1	-	-	-	1	1	-
varav - hanar	3	1	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-
- tikar	5	2	7	5	-	1	-	-	-	1	1	-
Beskrivaren avbryter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ägaren avbryter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avbrutit MH (före 2002-07-01)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oacceptabelt beteende	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ägaren avstår skott	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Avsteg från avreaktion	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sammanfattning

Nödvändiga faktorer i arbetet för bevarande av en mentalt stabil PON är följande: ökat uppfödarsamarbete, diskutera rasens mentalitet, dela negativa och positiva erfarenheter. Kritiskt granska. Selektera.

Mål och metoder

Hälsa

Mål: Att fortsättningsvis minska antalet hundar med allergi/atopi problem samt minska antalet hundar med autoimmuna sjukdomar. Att öka antalet höftledsröntgade hundar. Att komma igång med DNA test för RCD4 varianten av PRA samt fortsätta ögonlysa för att kunna upptäcka andra eventuella varianter av PRA och övriga ögonsjukdomar.

Metod: Att årligen samla in underlag för att ha koll på sjukdomsläget. Uppmana till att fler hundar höftledsröntgas via uppfödar- och medlemsmöten.

DNA testet är idag validerat i USA, Finland och Tyskland. Arbetet pågår med att få testet validerat även i Sverige. Enligt SKKs regler kan man redan nu skicka in resultaten, men de kommer inte att registreras förrän PON-unionen har begärt central registrering och den godkänts.

Att följa rasklubbens avelsrekommendationer när det gäller hälsa.

Fortsättningsvis anordna regelbundna uppfödarmöten där gemensamma erfarenheter kan redovisas och diskuteras.

Avelsstruktur/Population

Mål: Att öka den genetiska variationen och minska inavelsgraden.

Metod: Verka för obesläktade parningar och därmed öka avelsbasen. Leta efter nytt avelsmaterial utomlands. Vid import av hund eller sperma uppmanna till att välja obesläktade/nya linjer.

Samarbeta med uppfödare utomlands

Anordna regelbundna uppfödarmöten där gemensamma avelsstrategier kan diskuteras.

Okänd genetisk bakgrund hos utländskt avelsmaterial

Då rasen är numerärt liten, blir avelsbasen mycket smal och uppfödarna måste hela tiden se efter nytt avelsmaterial utomlands. Detta kan medföra att, kunskapen om t ex vad använda hanar från andra länder exteriört nedärver är mindre än vad som är önskvärt. Ett måste är att samarbeta med uppfödare i andra länder.

Exteriör/funktion

Mål: Att sträva efter den medelstora hunden utan några som helst exteriöra överdrifter, som är kapabel att följa sin ägare i vilket arbete som erfordras och i vilket väder som helst.

Metod: Sträva efter att i avel främst använda PON som överensstämmer med rasstandarden och verka för ett utökat samarbete med uppfödare i andra länder. Fortsättningsvis anordna regelbundna uppfödarmöten där rasens exteriöra utveckling kan diskuteras.

Mentalitet

Mål: Arbeta för att bibehålla den rastypiska mentaliteten dvs. en väl fungerande, mentalt stabil PON. Bevara rasens höga intelligens och samarbetsförmåga.

Metod: Undvika att i avel använda aggressiva, skygga och nervösa hundar. Arbeta fram en för PON rastypisk och önskvärd profil som kan användas för tolkning av BPH.

Samverkan

Mål: Att avelsstrategin efter bästa förmåga följs av samtliga uppfödare. Att uppnå ett gott samarbete och öppenhet mellan uppfödare.

Metod: Strategin görs tillgänglig för samtliga uppfödare i god tid före årsmötet med definierad kommentarstid.

Kommentarerna skall beaktas vid revidering av avelsstrategin. Regelbundna uppfödarmöten anordnas och resultatet av avelsstrategin utvärderas.

AVELSREKOMMENDATIONER Fr.o.m. 2016-01-01

Avelsrekommendationerna kan komma att ändras för att vi vill följa rekommendationer från SLU gällande forskningsprojekten vi är delaktiga i. Avelsrekommendationerna på hemsidan hålls uppdaterade.

Se www.ponunionen.se samt i vårt PON-blad för senaste avelsrekommendationerna. Som grund finns alltid SKK:s riktlinjer

KRAV (för att få valphänvisning)

- HD-status: A, B eller C Hund med C-höfter får endast paras med A.
- Ögonlysning: Alla avelsdjur skall ögonlysas före första parning. För hundar som fortsatt går i avel får inte ögonlysningen vara äldre än 2 år. Slutlysning vid 8 års ålder för de hundar som är DNA testade angående RCD4. Det finns lindriga förändringar som kan användas i avel, läs på SKKs hemsida under ögonsjukdomar vilka som gäller. Vid ögonsjukdomar som inte är listade av SKK gäller det som ögonlysaren har uppgett på ditt ögonprotokoll och det ska vara ”Ej ärftlig” eller ”genetisk betydelse okänd”. Parning med fri individ rekommenderas i dessa fall. Är ni osäkra på vad som gäller kan ni kontakta avelsrådet.
- Inavelsgraden skall vara så låg som möjligt och får ej överstiga 6,25%.
- Very Good i officiell klass på utställning.
- Vid parning med ej svenskregistrerade hundar gäller SKK:s bestämmelser med tillägg av ögonlysning som inte är äldre än ett år eller DNA test (RCD4).

REKOMMENDATION (Inget krav för valphänvisning)

- Att avelsdjuren DNA testas för RCD4 varianten av ögonsjukdomen PRA. Anlagsbärare kan då användas på fri/normal. PON-unionen registrerar DNA test (RCD4 varianten) för PRA.
 - Att avelsdjuren är ca 24 månader vid parningstillfället. För att undvika matadoravel är högst 2 kullar innan fyllda 4 år en rekommendation.
 - Avelsdjur med sköldkörtelsjuk förälder eller helsyskon bör testas innan parningen avseende TSH, FriT4, T4 och TgAA.
- Testet utförs tidigast vid fyllda 2 års ålder, därefter vid fyllda 4 år samt fyllda 6 år.
- Alla PON som fyllt 6 år och gått i avel bör testas för TgAA+TSH+Fritt T4/T4 och resultatet sändas för publicering. Vi strävar efter att så många som möjligt gör BPH.

Bilaga 1: utlåtande för version 1.

Utlåtande över RAS för polski owczarek niziny.

Undertecknade har på uppdrag av SKK/AK granskat PON-Unionens avelsstrategi.

Strategin är framtagen av en arbetsgrupp, bearbetad av styrelsen och antagen vid årsmötet i mars 2004. Vi utgår ifrån att det också betyder att medlemmarna haft möjlighet att ta del av arbetet och diskussionerna.

Följande kommentarer kan tjäna som förslag till klubbens fortsatta arbete med RAS.

Rasens nutida historia och **Intåg i Sverige** gör oss intresserade av att veta vilka effekter man sett av den incestavel som bedrevs förutom att en enhetlig rastyp etablerades.

Under rubriken **Hälsa** ingår både hälsa och population/avelstruktur. Ett fylligare avsnitt om populationen är önskvärt. Det skulle vara intressant att komplettera med uppgifter om registreringar och inavelsgrad per år för att kunna följa utvecklingen. Går siffrorna upp eller ner är de stabila eller ser man någon trend?

När det gäller **Hälsoprogram** har rasklubben krav inom tre områden för att förmedla kullen. Av dessa är det endast autoimmun tyroidit som anses vara ett problem inom rasen. Av

Försäkringsstatistiken framgår att allergier/allergirelaterade sjukdomar dominerar när det gäller veterinärvård. En diskussion kring prioriteringar är nödvändig.

När det gäller **Exteriör idag** kunde en förklaring av vad den positiva utvecklingen respektive platån i utvecklingen innebär vara intressant. Vad vill man prioritera när det gäller exteriör?

Vad är en exteriört fullgod pon?

Mentaliteten beskrivs lättfattligt och med en viktig uppmaning att diskutera rasens mentalitet och att selektera. Hur många pon är mentalbeskrivna?

I de **Nuvarande avelsrekommendationerna** bör man med det underlag man fått fram diskutera utformningen. Det kan gälla kraven när det gäller t.ex. HD-frihet eller utställningsmeritering.

Rasanpassad avelsstrategi.

Hälsoproblem. När det gäller metoder att uppnå målen kan man inledningsvis nöja sig med att kartlägga utbredningen av allergi/atopi. Att redan nu utreda om vissa linjer är speciellt behäftade och att då utarbeta specifik avelsstrategi för dessa kan vara vanskligt. Samla underlag och ta därefter ställning till fortsatta insatser är vårt råd.

Nästa mål handlar om genetisk variation. I hela dokumentet talas om samarbete också över gränserna eftersom populationen är alltför liten för ett långsiktigt, hållbart avelsarbete enbart inom Sverige. Vilka avelsmål har man i hemlandet och hur påverkar det avelsstrategin i Sverige?

Mentalitet. Att arbeta fram en profil som kan vara användbar vid tolkning av mh är en långsiktig uppgift. Vill man arbeta för att beskriva fler hundar?

2004-09-06

Karin Drotz Anna Uthorn

Bilaga 2: Utvärdering hälsoprogram

Utvärdering hälsoprogram nivå 2 (HD) för Polski Owczarek Nizinny

Rasklubben för PON (Polski Owczarek Nizinny) anser att vi behöver ha kvar vårt hälsoprogram på nivå 2 (känd HD-status) då vi ofta behöver använda importerade hundar i avel eller åka utomlands för att para och ett hälsoprogram på nivå 3 skulle försvåra det avelsutbytet alltför mycket.

Hundar i Europa höftledsröntgas också men vi upplever att i en del stamtavlor finns individer som inte har röntgats och det gör att vi inte har samma kontroll över utländska eller importerade hundar. Vi anser därför att alla Pon som ska gå i avel ska röntgas och vi strävar också efter att fler hundar röntgas, även de som inte går i avel.

Pga. att vi under 2011 upptäckte att rasen drabbats av PRA, rcd4-varianten har avelsbasen krympt och som vi ser kommer vi att behöva importera samt resa till utlandet för parning ytterligare ett par år.

2013, blandat importer och svenskfödda (2011–2013) Högre antal A och B än C och D

Diagnos	Antal
HD grad A	4
HD grad B	3
HD grad C	3
HD grad D	1

2014, Alla hundar (födda 2012–2013) utom en har minst en "svensk" förälder. Den helutländska har E-höft

Diagnos	Antal
HD grad A	4
HD grad B	4
HD grad E	1

2015, alla hundar (födda 2012 (1) – 2014) är antingen importerade eller har utländska föräldrar (båda föräldrarna) och 1/3 av hundarna har C eller D höft

Diagnos	Antal
HD grad A	4
HD grad B	4
HD grad C	3
HD grad D	1

Sammanfattning:

Vi tycker att vi ska behålla hälsoprogrammet då vi behöver få åtminstone uppfödarna att röntga så att inte HD-statusen försämrats